

Balázs Ferenc

és a 20. század végi erdélyi népfőiskola

DÁNÉ TIBOR KÁLMÁN

A „népfőiskola szervezők” 1992 áprilisában meghívtak Gyergyószentmiklósról háromnapos, úgynevezett együttműködési tréningre. A rendezvény szervezője az akkor már működő, Garda Dezső történelem tanár által irányított, helybéli Gyergyói Népfőiskola volt, a szakmai és anyagi háttérrel a budapesti székhelyű Magyar Népfőiskolai Társaság (MNT) biztosította. Az összejövetelre a hazai résztvevőket az egy évvel korábban újraalakult Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület (EMKE) toborozta. A részvételre való megtisztelő felkérést annak köszönhettem, hogy 1982 és 1991 között szakmai irányítója voltam a Kolozsvári Szabadegyetem magyar nyelvű, Ember és természet nevet viselő kollégiumának, amely – nem kis büszkeséggel mondhatom – abban az időben a város egyik leglátogatottabb közművelődési fóruma volt. Mivel mindaddig a népfőiskoláról semmit sem hallottam, azzal a meggyőződéssel utaztam a gyergyószentmiklósi képzésre, hogy a népfőiskola valamilyen szabadegyetem féle. Ma már tudom, hogy ha ezt az intézményt a hazai, mármint a román, felnőttképzés hagyományai felől közelítem meg, akkor nem sokat tévedtem. De ha Európa felől, netán a skandináv államok demokratikus civil hagyományából kiindulva elemezzük a népfőiskola-szabadegyetem párost, akkor csak annyi közös bennük, hogy mindkettő felnőttképző intézmény, de szellemiségükben, működésükben már lényegi különbségek vannak.

Miután visszatértem Gyergyószentmiklósról, három dolog volt számomra világos.

1. A tizenkilencedik században élt Nikolaj Frederik Severin Grundtvig (1783–1872) dán evangélikus püspök munkássága nélkül nem beszélhetünk Európában népfőiskoláról.

2. A népfőiskolának sajátosan erdélyi gyökerei is vannak, ami a sajnálatosan rövid életű Balázs Ferenc (1901–1937) egykori unitárius

lelkész, író, közösségszervező 1930 és 1937 közötti, az Aranyos-menti Mészkon kifejtett tevékenységéhez köthetők.

3. A nem formális felnőtt oktatásnak egy olyan intézménye, amelyet magánszemélyek, vagy kis közösségek kezdeménye-

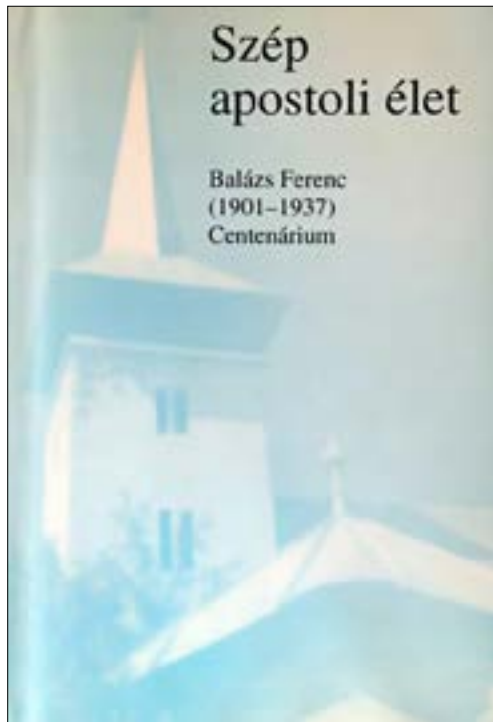
zésére is létre lehet hozni, hisz az 1989 karácsonyán ránk tört új demokráciában már nem kell mindenféle hivatalos engedélyek után szaladgálni, s így a népfőiskolák a kisebbségi népcsoportunk szellemi és nem utolsó sorban gazdasági felemelkedését hozhatják. Mint ahogyan Balázs Ferenc kortársa, a későbbi unitárius püspök, Erdő János írta, fellelkesedve a mészközi lelkész népfőiskola szervező törekvésein, *A népfőiskola jelentősége népünk életében* című tanulmányában, melyet a negyedévenként megjelenő *Erdélyi Fiatalok* 1934-es téli számában tett közzé: „A népfőiskola jövőjét nem a hivatalos, hanem a magánkezdeményezés biztosítja. A népfőiskolákhoz cselekvési szabadság és kitartó, prófétalelkű emberek szükségesek.” Bár ma magasztosan hangzó szavaknak tűnnek, de ahogyan hitte őket Erdő János 1934-ben, amikor megfogalmazta, éppen úgy bíztunk bennük mi is 1992-ben. Hisz a népfőiskolákkal „jövőt építő” terveink voltak.

Viszont ami a gyergyószentmiklósi együttműködési tréning után számomra nem volt világos, az pont a lényeg volt, vagyis, hogy valójában milyen intézmény a népfőiskola? Így vizsgálódásaimat Grundtvig tizenkilencedik századi első dán népfőiskoláitól kezdtem, s Balázs Ferenc mészközi népfőiskoláján keresztül jutottam a 20. századi intézményekig. Közben sikerült két alkalommal összesen közel egy hónapot tölteni Dániában, egyrészt Skivében az Európa Nemzetközi Népfőiskolán, másrészt Andersen szülővárosában, Odenseben egy ilyen intézményben, később pedig alkalmam volt néhány napot eltölteni a finnországi Espoo város svéd népfőiskoláján. Mindezt megtehettem a Magyar Népfőiskolai Társaság támogatásával, s ezen a téren Erdélyből nem voltam egyedül. Közben vállalkoztam egy csodálatos szellemi kalandra, Balázs Ferenc *Bejáróm a kerek világot és A rög alatt* című kötetein, illetve különböző írásain keresztül, valamint a róla megjelent tanulmányok és monográfiák felhasználásával, az életútjából megpróbáltam kiragadni azokat a pillanatokat, eseményeket, amelyek egyértelműen elvezették a népfőiskola intézményéhez, és az Isten völgyének megálmodásához. Annyira beleéltem magam ebbe az oknyomozó munkába, hogy egy hosszabb tanulmányban, *A jövőt kergető ember* címmel, meg is írtam. A Balázs Ferencnek köszönhető szellemi népfőiskolai kalandom sokban hozzájárult ahhoz, hogy jobban megismerjem a felnőttképzésnek ezt a sajátos formáját, s megértsem a népfőiskola intézményének a lényegét.

Röviden összefoglalva: a tizenkilencedik századi grundtvigi dán népfőiskolák a felvilágosodást követő, tőkés társadalmi rend berendezkedése nyomán megjelenő gazdasági tanintézetek, úgynevezett parasztiskolák voltak. A tizenkilencedik század végén és a rákövetkező évszázad elején számtalan ilyen tanoda jött létre Európában. Magyar vonatkozásban gondoljunk csak a Tessedik Sámuel 1767-ben létrehozott szarvasi intézetére, vagy az 1797-ben Keszthelyen alapított Georgikonra, vagy akár az

1802-ben, a nagyszentmiklósi Nákó Kristóf uradalmán felállított gazdasági iskolára. Csakhogy amíg az európai parasztiskolákban az oktatás során a szakmai tudás elsajátítására helyezték a hangsúlyt, addig a Grundtvig elképzelései szerint a tizenkilencedik század közepén beindított dán népfőiskolákon írni, olvasni tanították a parasztfjakat, megismertették velük a hazai történelmet, jogot, de ugyanakkor sokat énekeltek és főleg beszélgették a fiatal hallgatókat, s a bentlakásos jelleggel működő intézményben igyekeztek a résztvevőkben erős közösség iránti elkötelezettséget kialakítani. A grundtvigi népfőiskolák alap gondolata tehát az volt, hogy a fiatal parasztfjaknak az általános műveltségét, a nemzeti öntudatát és a társadalom iránti elkötelezettségét kell erősíteni, s mindezek megteremtik majd a szakmai igényességet is. Persze ne tévesszük szem elől, hogy a

az újraértékelése, a hagyományok tisztelete, a nemzettudat erősítése. És végül, de nem utolsósorban, a népfőiskolának mindig helyi vagy regionális, de mindenféleképpen közösségi érdekeket kell szolgálnia.

Amikor az 1990-es évek elején belevágtunk a felnőttképzés „népfőiskolai szemléletének” az erdélyi meghonosításába, mindenekelőtt az intézményesülés beindítása volt az egyik legfontosabb feladat. „Népfőiskolai szemléletet” írtam az imént, mert egyértelműen tudtuk, hogy azt az állam által támogatott oktatási intézményt, amilyen ma a dán népfőiskola, a hazai kisebbségi körülmények között egyrészt nem tudjuk megvalósítani, hisz állami támogatásra nem számíthatunk, másrészt nekünk itt Erdélyben a grundtvigi intézményi alapértékek megtartása mellett más kulturális erővonalak mentén kell szervezkedni,

mint Hamlet országában, vagy a különböző európai közösségekben. Így az intézményesülés folyamatához két fontos dolgot kellett akkor szem előtt tartani: egyrészt a népfőiskola-alapítást az éppen kibontakozó hazai magyar civil társadalom rendszerébe kell illeszteni, másrészt működtetésüket a kisebbségi kulturális életünket alapvetően fenntartó közművelődési folyamatokhoz kell igazítani. Így 1992-ben a gyergyószentmiklósi legelső összejövetelen az EMKE égisze alatt megalakítottunk egy erdélyi népfőiskola-kezdő csoportot, amely együttműködési megállapodást dolgozott ki és írt alá az MNT-vel. Közös célkitűzéseink között szerepelt egyrészt az erdélyi magyar népfőiskolai hagyományok feltárása és közkinccsé tétele, másrészt a kor kihívásainak szellemében kezdeményezni népfőiskolai tevékenységek beindítását. Az intézményesülés második szakaszára 1994. január 29-én került sor Kolozsváron, amikor az EMKE tagszervezeteként megalakult a Romániai Magyar Népfőiskolák és Közösségfejlesztők Társasága (RMNKT). Elnöknek Egyed Ákos történészt, akademikust választották meg. Ezen az összejövetelen jórészt szabadegyetem-szervezők gyűltek össze, s a Társaság főleg azzal a célkitűzéssel alakult, hogy tagjai jövőben megpróbálják modernizálni a hivatalos oktatáson kívüli felnőttképzést, s lehetőségeik szerint népszerűsítik majd a népfőiskolai szemléletet azokban a közösségekben, régiókban, amelyekben tevékenykednek. Aztán az 1996-os közgyűlés részbeni névváltoztatást szavazott meg, jelezve, hogy a Társaság a jövőben csakis a népfőiskolai tevékenységre kíván összpontosítani, és az elkövetkezőkben is az EMKE keretében óhajt tevékenykedni. A továbbra is nem jogi személyként működő civil szervezetnek az új neve: Romániai Magyar Népfőiskolai Társaság (RMNT) lett. Az intézménynek jogi személlyé válása végül 2002-ben megtörtént, az intézményalapítók: Egyed Ákos akadémikus, Kötő József, az EMKE elnöke, Cseke Péter író, és jómagam, mint aki a kezdetektől amolyan titkára voltam a népfőiskola körüli intézményesülésnek. A Társaság vezetőségébe bekerült: dr. Ábrám Zoltán marosvásárhelyi orvos, egyetemi tanár, művelődésszervező, Csomós Attila agrármérnök, a Romániai Magyar Gazdák Egyesülete

mint Hamlet országában, vagy a különböző európai közösségekben. Így az intézményesülés folyamatához két fontos dolgot kellett akkor szem előtt tartani: egyrészt a népfőiskola-alapítást az éppen kibontakozó hazai magyar civil társadalom rendszerébe kell illeszteni, másrészt működtetésüket a kisebbségi kulturális életünket alapvetően fenntartó közművelődési folyamatokhoz kell igazítani. Így 1992-ben a gyergyószentmiklósi legelső összejövetelen az EMKE égisze alatt megalakítottunk egy erdélyi népfőiskola-kezdő csoportot, amely együttműködési megállapodást dolgozott ki és írt alá az MNT-vel. Közös célkitűzéseink között szerepelt egyrészt az erdélyi magyar népfőiskolai hagyományok feltárása és közkinccsé tétele, másrészt a kor kihívásainak szellemében kezdeményezni népfőiskolai tevékenységek beindítását. Az intézményesülés második szakaszára 1994. január 29-én került sor Kolozsváron, amikor az EMKE tagszervezeteként megalakult a Romániai Magyar Népfőiskolák és Közösségfejlesztők Társasága (RMNKT). Elnöknek Egyed Ákos történészt, akademikust választották meg. Ezen az összejövetelen jórészt szabadegyetem-szervezők gyűltek össze, s a Társaság főleg azzal a célkitűzéssel alakult, hogy tagjai jövőben megpróbálják modernizálni a hivatalos oktatáson kívüli felnőttképzést, s lehetőségeik szerint népszerűsítik majd a népfőiskolai szemléletet azokban a közösségekben, régiókban, amelyekben tevékenykednek. Aztán az 1996-os közgyűlés részbeni névváltoztatást szavazott meg, jelezve, hogy a Társaság a jövőben csakis a népfőiskolai tevékenységre kíván összpontosítani, és az elkövetkezőkben is az EMKE keretében óhajt tevékenykedni. A továbbra is nem jogi személyként működő civil szervezetnek az új neve: Romániai Magyar Népfőiskolai Társaság (RMNT) lett. Az intézménynek jogi személlyé válása végül 2002-ben megtörtént, az intézményalapítók: Egyed Ákos akadémikus, Kötő József, az EMKE elnöke, Cseke Péter író, és jómagam, mint aki a kezdetektől amolyan titkára voltam a népfőiskola körüli intézményesülésnek. A Társaság vezetőségébe bekerült: dr. Ábrám Zoltán marosvásárhelyi orvos, egyetemi tanár, művelődésszervező, Csomós Attila agrármérnök, a Romániai Magyar Gazdák Egyesülete

Maros Megyei szervezetének elnöke, valamint Balla Zoltán, az udvarhelyi Humán Reform Alapítvány vezetője.

A következőkben az elmúlt több mint huszonöt év nagyon sokrétű népfőiskolai tevékenységei közül – tematikus csoportokra osztva – mutatok be néhányat.

Hazai népfőiskolai hagyományaink feltárása

Az 1992-ben Gyergyószentmiklóson megalakult népfőiskola-kezdeményező csoport egyik célkitűzése az erdélyi magyar népfőiskolai hagyományok feltárása és közkinccsé tétele volt. Egyértelmű, hogy itt Balázs Ferenc életének az újraértékelése, különösen a népfőiskolai tevékenységének és az Aranyos menti közösség-szervező munkájának a felidézése volt a fő cél. Ezért 1997. május 31-én, az RMNT kezdeményezésére és az Unitárius Egyház, valamint az EMKE szervezésében egy konferenciával emlékeztünk Balázs Ferencre, halálának a hatvanadik évfordulóján. Az összejövételre az Unitárius Egyház Dávid Ferenc nevét viselő dísztermébe került sor, ahol a következő előadások hangzottak el: dr. Rezi Elek: *Balázs Ferenc teológiája*; Gúzs Ferenc: *Egy falumentő küldetése*; Keszeg Vilmos: *Balázs Ferenc Aranyosszék emlékezetében*; Vallasek Júlia: *Száz nap India – Balázs Ferenc indiai levelei menyasszonyához*; Cseke Péter: *Balázs Ferenc világtávlatot átfogó mészki tekintete*; Balogh Ferenc: *A mészki unitárius templom építészettörténeti értékei*. A konferenciát követő napon a mészki unitárius templomban egy megemlékező istentiszteletre került sor, ahol a szószéki szolgálatot Szabó Árpád püspök tartotta, majd a templomkertben leleplezésre került Balázs Ferenc mellszobra, ifj. Starmüller Géza alkotása, azt követően pedig az emlékező gyülekezet megkoszorúzta Balázs Ferenc kopjafáját a helybéli temetőben. A Német Népfőiskolai szövetség – DVV Bukaresti Irodájának a támogatásával a konferencia anyaga kötetben is megjelent, *Balázs Ferenc Emlékkönyv* címmel. Az elhangzott előadások szövegein kívül a szerény kivitelezésű kiadványban még közzétettük Balázs Ferenc néhány rövidprózáját, meséjét, versét, valamint a konferenciát követő Szabadság című napilapban megjelent sajtóviesszhangokat Papp Annamária és Makkai József tollából. Nem utolsósorban a kiadvány tartalmazott még néhány levélfordítást is *A Balázs család levelesládájából* című fejezetben, melyet Vallasekné Dáné Márta műfordító tett közzé, s az egykori mészki lelkész és felesége Christine Frederiksen néhány, angol nyelven írt, magyarra átültetett leveleit tartalmazza.

2001. május 26-án, szintén az RMNT kezdeményezésére és az Unitárius Egyház, valamint az EMKE szervezésében, egy újabb konferenciára került sor, amelyen a nagy Erdélyi író, népfőiskola- és közösség-szervező születésének a századik évfordulójára emlékeztünk. A Kolozsváron megtartott összejövétel előadásai a következők voltak: Kovács István: *Balázs Ferenc hit és életfelfogása*; Dáné Tibor Kálmán: *Izlandtól Mészkiig*; Vallasek Júlia: *Balázs Ferenc levelei feleségéhez*,

Christine Frederiksenhez; Cseke Péter: *Balázs Ferenc relevanciák*; Keszeg Vilmos: *Irodalom a regionális kultúrában* (Balázs Ferenc: *Zöld árvíz* című regényéről); Kötő József: *Balázs Ferenc szellemiségének hatása az erdélyi magyar színházra*. A konferenciát követő napon, Mészki emlékező istentiszteletre került sor, ahol Szabó Árpád unitárius püspök tartott szószéki szolgálatot, valamint András György főtanácsos mondott ünnepi beszédet Balázs Ferenc, az unitárius lelkész címmel. A kétnapos összejövételen elhangzott előadások, valamint a püspöki prédikáció és főtanácsosi emlékbeszéd anyagát *Szép apostoli élet – Balázs Ferenc (1901–1937) Centenárium* címmel kötetbe rendezve adta ki az EMKE és az RMNT még ugyanabban az évben, azaz 2001-ben.

A népfőiskola erdélyi hagyományainak a jobb megértése végett 2013-ban egy szerény kötetet állítottam össze, főleg saját írásaimból, melybe a már említett Balázs Ferencről írt oknyomozó tanulmányomat is közöltem. A kötet címe *Gondolatok Erdély nem „kötött parancsra” működő iskolájáról*, s a kis kiadvány tartalmazza még Erdő Jánosnak a már említett, 1934-ben megjelent írását is. Ez a könyvecske is az EMKE és az RMNT gondozásában jelent meg.

2001-ben az RMNT javaslatára az EMKE megalapította a Balázs Ferenc-díjat. Olyan személyek kaphatják meg ezt a rangos elismerést, akik a hazai magyar közösségépítésben, a különböző felnőttképzési tevékenységekben, vagy éppen a népfőiskola szervezésben értek el kimagasló eredményeket. A díjat eddig 9 alkalommal adták át.

(Talán nem lenne teljes a két világháború közötti népfőiskoláról alkotott erdélyi képünk, ha csak Balázs Ferenc munkásságára és Erdő János tanulmányára utalunk. Az akkori kisebbségi lét körülményei között a népfőiskola fontosságáról írt Mikó Imre, politikus közírónk *Az erdélyi falu és a nemzetiségi kérdés* című könyvében. Ugyancsak a népfőiskolák felállításában látta a nemzetünk felemelkedésének és megmaradásának egyik lehetséges módozatát Márton Áron katolikus püspök is, aki az *Erdélyi Iskola* című folyóiratban ezt részletesen kifejtette. Vagy ebben az időben a falusi életkörülmények nagy erdélyi szociológus kutatója, Venczel József is a népfőiskola intézménye mellett állt ki, a közösségünk művelésének és szellemi fejlődésének egyik leghatékonyabb fórumát látta benne. Ezek az írások csak elméleti szinten foglalkoztak a népfőiskolák jelentőségével és felállításuknak módozataival, a gyakorlatba ültetésük sajnos elmaradt.)

A nemzettudat erősítése

Az 1989-es rendszerváltás után végre szabadon foglalkozhattunk történelmünkkel. És nemcsak történelmünkkel, de a társadalmi életünknek addigi tabu témáival, mint a szórvány, közösség-szervezés és építés, egészségvédelem, természetvédelem, általában a pszichológia különböző problémafelvetései, műemlékvédelem és számtalan más fontos, közérdeklődésnek

örvendő téma. Szóljunk néhány szót arról, hogy ezek a kérdések hogyan jelentkeztek az 1990-es évek, valamint az ezredforduló utáni népfőiskolai tevékenységekben.

Előbb az 1992 áprilisában megalakult Gyergyószentmiklósi népfőiskolai kezdeményező csoport égisze alatt, majd később az RMNT lebonyolításában dr. Ábrám Zoltán marosvásárhelyi orvos, egyetemi oktató, művelődésszervező vezetésével Kárpát-medencei kitekintésű, bentlakásos jellegű Honismereti Népfőiskolákat szerveztünk – általában ötnapos, egyhetes programkínálattal; az évek folyamán összesen hetet. Az elsőre 1993 júliusában került sor a szovátafürdői Bungalow Kempingben, ahol több mint száz résztvevő volt, nemcsak Erdélyből, de az anyaországból, Kárpátaljáról, Felvidékről, Vajdaságból, Norvégiából és az Egyesült Államokból is érkeztek érdeklődők. Népfőiskola- és közösségszervezés, honismeret-nemzettudat tematikákban hangzottak el előadások, valamint a hallgatósággal közösen terveztük ennek az intézménynek a Kárpát-medencei jövőjét. A II. Honismereti Népfőiskolára ugyanazon a helyszínen kerül sor, 1995 júliusában, a tematikája: Civilek, kisebbségek, székelység, együttélés volt. A III. Honismereti Népfőiskola szintén Szovátafürdőn volt 1997 júniusában, de ekkor már a közösségi térként is működő Teleki Oktatási Központban, s tematikája Műemlékvédelem és környezetvédelem volt. Az összejövetel előadásai hasonló cím alatt kötetbe rendezetten is megjelentek. A IV. Honismereti Népfőiskola már Szentegyházán jelentkezett 1999 júliusában, Életmód, természet, egészség tematikában, s a helybéli Múzeum Szálló adott otthont a rendezvénynek. Az V. Honismereti Népfőiskola ugyancsak Szentegyházán működött 2002 szeptemberében A természet ajándékai tematikával. A VI. Honismereti Népfőiskolát ismét Szovátafürdőre hívta össze Ábrám Zoltán doktor, de most már a helyszín a Tivoli Villa volt, s a rendezvény előadásai „A kommunikációs készségek fejlesztése” témakör köré csoportosultak. Végül az utolsó, a VII. Honismereti Népfőiskolát már csak egynaposra lehetett szervezni Marosvásárhelyen 2006. november 17-én, a Bot Péter Diakóniai és Tanulmányi Központban, A szórvány közművelődési helyzete és jövőképe címmel. Ez utóbbi rendezvényen a Kovászna Megyei Művelődési Központ néhány munkatársa is jelen volt, s az összejövetelen a tömb-szórvány jövőbeni közművelődési kapcsolatépítése volt a vezető téma. A hozzávetőleg minden második évben megtartott Honismereti Népfőiskola sajnos kifulladásig. Míg az első 1993-ban megtartott rendezvénynek több mint száz résztvevője volt, és egy hétig tartott, addig az utolsó összejövetelt Marosvásárhelyre már csak egy napra lehetett tervezni, s inkább szakmai tanácskozás jellege volt. Nemcsak az általános érdeklődés hagyott alább, de a szervezőkre nehezedő számtalan megélhetési gond is lassította, majd leállította a szervezés menetét, hisz a Honismereti Népfőiskola mindenki számára önkéntes alapon működött, anyagi juttatás nélkül. Nem is beszélve arról, hogy elapadtak az anyagi források is.

Nemzettudatunk erősítése tematikában a másik jelentős népfőiskolai állomás az 1996. május 30. és 31. között Temesváron megtartott *Történelmünk a Duna-medencében* című szeminárium volt. A szervezők között az RMNT mellett megtaláljuk az EMKE-t és nem utolsósorban a temesvári Ormós Zsigmond Közművelődési Társaságot is. A szeminárium célja az volt, hogy egy előadássorozat keretében tekintsük át erdélyi történelmünket a honfoglalástól a trianoni békediktátummal bezárólag. Hazai és magyarországi jeles történész és nyelvész szakemberek tartottak előadásokat: Egyed Ákos, Demény Lajos, Kovách Géza, Péntek János, Tonk Sándor (Erdélyből), valamint Barta Róbert, Benkő Elek, Benkő Lóránd, Kiss Gy. Csaba, Szakály Ferenc, Szarka László, Varga J. János (Magyarországról). A történelem szeminárium anyagát kibővítve más történelmi tanulmányokkal kötetben is

kiadtuk. Nem kis büszkeséggel állapíthatjuk meg, hogy 1989 után ez a kötet az első volt az Erdély magyar történelmét átfogóan elemző kiadványok közül.

Az elmúlt negyed évszázadban alakult, szeminárium jellegű, tehát az egykori szabadegyetemek mintájára létrehozott intézmények mindegyike nevében megtaláljuk a népfőiskola kifejezést. Példának hozhatom fel a hozzávetőleg húsz évvel ezelőtt, néhány évig működő Kolozsvári Népfőiskolát, vagy az éves rendszerességgel egy héttel, általában február hónapban megrendezésre kerülő Aranyosgyéresi Népfőiskolát, vagy a téli hónapokban heti rendszerességgel, Tordán jelentkező Aranyosszéki Népfőiskolát. Ezeknek a rendezvényeknek a programjában kiemelkedő szerepet kaptak és kapnak a nemzettudat erősítő, főleg történelmi tematikájú, előadások.

Képzések

A különböző képzések fontos szerepet játszottak az 1990 után megalakult, népfőiskola jellegű rendezvényeket is felvállaló, civil szervezetek életében, nem is beszélve az RMNT-ről. A teljesség igénye nélkül ezekről programokról szólnék néhány szót.

Mindenekelőtt arra törekedtünk, hogy a konkrét népfőiskola-szervezésről tartsunk képzéseket. Szakmai támogatást az MNT-től, valamint a Sárospataki Népfőiskolától kaptunk. Az első ilyen jellegű összejövetel Nagyenyeden volt 1994 nyarán, egy héttel tartott, s a város katolikus plébániája adott helyet az összejövetelnek. Hallgatónak főleg a szórványközösségekben szolgáló papokat, valamint ott tevékenykedő tanítókat és civil szervezeti vezetőket hívtunk meg. A rendezvényen részt vett még néhány, a már megkezdődött nyári szünet ellenére a plébánia bentlakásában, a népfőiskolai összejövetel miatt ott maradt, Bethlen Kollégiumba járó, tanítóképzős diák is. Számkra ezen a képzésen az volt az új, hogy a Magyarországról érkezett képzők, az akkor erre mifelénk még ismeretlen, drámapedagógiai módszerekkel sajátították el velünk a nép-

főiskola szervezés különböző módzatait. Főleg a közösségi szellem kialakításának módszereire összpontosítottak, mely nélkül a népfőiskola közösségének működése képtelenné válik. A nagyenyedi népfőiskola szervezők kiképzőtáborának a hallgatói a rendezvény végére egy saját maguk szerkesztette lapot is összeállítottak, *Tűzfelelős* címmel.

Akik felvállalták abban az időben a népfőiskolák ügyét, számtalan más képzésre is vállalkoztak. A teljes igénye nélkül hadd soroljunk fel néhányat, hogy láthatóvá tegyük ezeknek a képzéseknek a tematikus sokszínűségét:

1994 októberében, a Szatmárnémetiben működő Szent-Györgyi Albert Társaság egyhetes közösségépítő képzést szervezett Kommunikációs cselekvések modellje és gyakorlatok címmel. A rendezvény társszervezői az RMNT és az EMKE volt.

1996 januárjában a nemrég alakult tordaszentlászlói Tamás Bisztró alkalmazottai számára rendezett az RMNT egy többnapos tanfolyamot, Vendéglátói jó modor címmel. Ugyanabban az évben, ez a vendéglátóipari egység egy intenzív német tanfolyam megszervezésére kérte fel az RMNT, szintén a munkatársai részére.

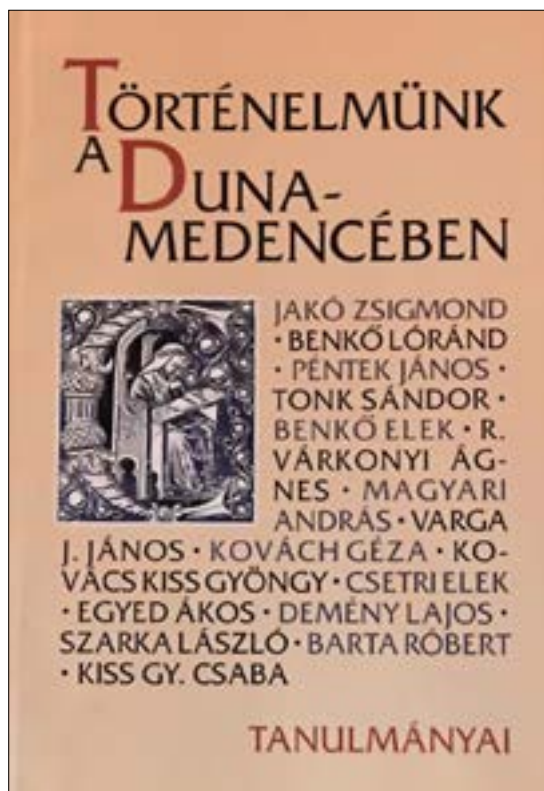
1997 januárjában a magyarfenesi Csáni Vendéglő tulajdonosa rendelt meg az RMNT-től egy tanfolyamot az alkalmazottai képzésére: Vendéglátó rendezvények protokollja és falusi turizmus témakörben.

1995 januárja és márciusa között, hétvégeken, téli tanfolyamként, az RMNT Kolozsváron, erkélykertészet témában is szervezett képzést. Az ugyancsak népszerű rendezvénynek az volt a célja, hogy a résztvevőket megtanítsa arra, hogy kisebb létszámú háztartások részére hogyan lehet zöldséget természeteni a tömbház erkélyének nem éppen a mezőgazdasági termesztésre ideális körülményei között. Ugyanennek a tanfolyamnak a keretén belül szó esett a reformátkezés kérdésköréről is.

S talán a felsorolásból nem maradhat ki, hogy az ezredforduló környékén, a magyar méhészek kérésére a kolozsvári Györkös Mányi Albert Emlékházban rövid ideig az RMNT egy méhészkлубot is működtetett.

Népfőiskola-börze

2002 márciusában rendeztünk Kolozsváron egy Népfőiskola Börzét, amely nem volt kifejezetten képzés, hanem inkább szakmai konferencia. A rendezvényvel egyidejűleg több dologra szándékoztunk a hallgatóság figyelmét ráirányítani: egyrészt összehasonlító jelleggel mit is jelent a népfőiskola intézménye Európában, Magyarországon és idehaza nálunk, másrészt pedig, hogy hányféle tevékenységi területen lehet népfőiskolai összejöveteleket szervezni. A kétnapos rendezvény szervezője az RMNT, valamint a Sárospataki Népfőiskola volt. A börze programja két részből állt: plénumban folyó előadásokból és szakmai munkacsoportok tanácskozásából. A plénum előadásokon elhangzott témák: *A felnőttképzés tendenciái Európában* (előadó Sz. Tóth

János, a Magyar Népfőiskolai Társaság ügyvezető elnöke), *A felnőttképzés szabályozása Romániában* (előadó dr. Murvai László, a Romániai Nevelési és Kutatási Minisztérium főosztályvezetője), *A Socrates és Leonardo Európa-programok nyújtotta lehetőségek a szakoktatás terén* (előadó Keresztély Irma, a Kovászna megyei Tanfelügyelőség főtanfelügyelője), *Honnan, merre erdélyi népfőiskolák?* (előadó Dáné Tibor Kálmán, az EMKE–RMNT titkára). A szakmai munkacsoportok, az úgynevezett jövőműhelyek, hat csoportban tanácskoztak: 1. Vállalkozás, gazdaság; 2. Mezőgazdaság, falufejlesztés, falusi turizmus; 3. Közösségfejlesztés, állampolgári ismeretek; 4. Szakoktatás; 5. Egészséges életmód, életminőség-javítás, szociális gondok; 6. Általános műveltség.

A népfőiskola-börze végén a munkacsoportok vezetői – kiemelve a felnőttképzés jelentőségét a hazai társadalom életében, valamint az intézményesülés

fontosságát –, az alábbi jövőbeni feladatokat jelölték ki a népfőiskolai mozgalom számára: 1. Információs központ kialakítását a minél jobb tájékoztatás érdekében. 2. Felmérni a képzési igényeket a hazai magyar közösség soraiban. 3. Minél több tanfolyamot szervezni. 4. A népfőiskola intézményének népszerűsítését különösen a vidéki és a szórványközségek soraiban. 5. Bekapcsolódni pályázatokon keresztül a felnőttképzés Kárpát-medencei és európai vérkeringésébe. 6. A média minél erőteljesebb bevonását ezekbe a folyamatokba.

Azonban ezek a kijelölt feladatok már messze túlmutattak a civil szervezeti körülmények között elvégezhető felnőttképző tevékenységen. Mint látható a börze tematikáin is, megpróbálkoztunk a rendezvényen a népfőiskolai tevékenységet közelíteni a társadalmi igényekhez mért szakmai képzések irányába. Bár nagy sikere volt a börzének, mégis az összejövétel után a népfőiskolák létrehozásának a lendülete megtört. Többek között azért is, mert az elanyagiasodó világ polgára ma már inkább olyan képzésre iratkozik be, melynek végén szakdiplómát kap, amellyel könnyebben és gyorsabban elhelyezkedhet a munkaerőpiacon. Ez viszont már nem a hagyományos népfőiskola feladata, hanem az Országos Képzési Jegyzékben szereplő, kökemény gazdasági szempontokat követő nem formális oktatás része. Ezért úgy tűnik, az elmúlt másfél évtizedben a felnőttképzésnek ez az ága még mindig keresi a helyét a hazai felnőttképzés oktatási rendszerében. Én a népfőiskola jövőbeni feladatául továbbra is olyan képzések megszervezését látom, amelyekkel nem főleg anyagiakban, hanem inkább szellemiekben, lelkiekben teszik gazdagabbá a résztvevőket.

(Az Unitárius Egyház által szervezett Balázs Ferenc Emlék-konferencián, 2017. május 26-án elhangzott előadás szerkesztett szövegváltozata.)

Forrás:

Balázs Ferenc és a 20. század végi erdélyi népfőiskola
Művelődés LXX évf. 2017 július
Dáné Tibor Kálmán